

דפי עיון

"ליתודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יור"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ג

פרשת ויגש

א. בלי יקר.

פרק מ"ד פסוק יח:

מכאן נראה כי אורה מושקוביץ, למד היא קבל עליו גדולי יתרו משה אבינו, אלא לפי שהגויש בעצמו שהוא היה חייב באותו עת אשר סבב להם עלילות "מרגלים אמת", ושללא יכלו להפטר ממנה כי אם על ידי שביאנו את בנימין, על בן הזרע הוא לקבל עליו הגדול, כדי שימין את בנימין על ידו לשיבא את אחיו מן העלילה אשר סבב הוא להם על ידי שאמר להם לסבב את יוסף, ונעזר, שיעקב אמר להם: "לא ירד פני עשכב כי אחיו מת והוא לבדו נשאר" וגו' (לעיל מבוא), שמע מינה שאם לא היה יעקב יכול לטעון עליהם טענה זו היה שולח את בנימין מיד, ונמצא שהיה מציב שאלה לסבב את יוסף סבב לשלוא רצה יעקב לשלוח את בנימין, ובמקור זה העיר לנכס בעצמי הקורה ולקבל עליו הגדול, ועל זה אמר "בי אדוני".

הטעם השני הוא, לפי שרצה לומר: "אשר לא עבדך עבד תחת העצר" וגו', ויטען עליו המושל: למה נצא החיב ונפאי ונחזאי נא חיב לנכס בעל העבדות חוב, על בן אמר: "בי אדוני", באמת שאותו עון הגורם לכלם שהיו עבדים תלוי בי יותר מכלם, על בן דין הוא שעניש העבדות הנפסק על בנימין יחול עלי, והאמת כן הוא, כי הוא גרם שלעבד נסבב יוסף, אבל לשאר אחיו אין האשמה גדולה כל כך, וכל שכן בנימין שאין לו חלק כלל באותו עון.

[ו] ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני, לפי שקבר אמו לו האחים: "האלהים מצא צד עבדיך", הוצה לומר: מצא לו בעל חוב מקום לגבות את חובו, ורמז לו שכל זה עלילות דברים הוא, והאלהים אנה לרוב כל הקורות הללו סתמת עון אחר שעשו, והוא מה שעשו לאחיהם יוסף, כמו שאמר: "אבל אשמים אנחנו על אחינו" וגו' (לעיל מבוא), ועל אותו עון אמר יהודה במחנה על חטאיו, ואמר: "פי אדוני", אותו עון אחר אשר אנו חושבים שהוא סבב לנו כל הקורות, תלוי בי יותר מכלם, על בן אני מקדח לנכס בעצמי הקורה ולזכר כפניך יותר מכלם, והאמת כן הוא, כמו שנאמר: "חרי יהודה מאת אחיו" (לעיל מבוא), פרש רש"י: אחיו הורידהו מגדלתו, ואמר: אמה אמרת לנו לסבב, ואילו אמרת לנו להשיב היינו עושים.

ומחמת שני טעמים אמר יהודה ליוסף "בי אדוני", אותו עון תלוי בי: האחד הוא מחמת שפא להרץ, למה אני נגש לדבר לפניך יותר מכלם, לפי שאני חבתי בכל אותן גלוילים שעבדו עליהם מחמת אותו עון, ואף על פי שרש"י פרש על מה שאמר "בי עבדך ערב" וגו' (להלן פסוק לב), למה אני נכנס לתוך יוחר משאר אחי ובני, לפי שנתקשרתי בקשר חזק להיות מנחה בשמי עולמות וכו',

האיות

1. מהו הקושי הצקוני שפרשנו מוצא כאן עליו מוא מנסה להשיב?
2. פרשנו מספר האריכות את חטאו של יהודה, האם יש פהטא גם שם חלק כסיכול? אי אפשר לחטא אצלו, ומה?
3. מה הרשע יהודה את עצמו אשכ כאשר יוסף האשימם "מרגלים אתם"?
4. מה דפריו של יעקב צוד כחמירו את התאונה?
5. מהו פדיון "הטעם השני" של פרשנו אותו מוא יהודה מדפריו עם יוסף?
6. מהי כוונת פרשנו סכל דפריו כאן פואו להסביר את חכמה?

ב. מדרש תנחומא.

פרק מה' פסוק א': "כיון שראו אחי יוסף שהבנים מנשח את שמעון לבית תאסורים ושלח ידו בו ונתן אותו בכבל, נפלה אימה עליהם והלכו אצל אביהם עד שהביאו את בנימין והעמידוהו לפני יוסף.

אמר להם יוסף: הנה אחיכם הקטן אשר אמרתם אלי! אמרו לו: הן.
אמר לו יוסף לבנימין: יש לך אשה? אמר לו: הן.
ואמר לו: יש לך בנים? אמר לו: יש לי עשרה.
ומה שמם? אמר לו: בלע ובכר ואשבל וכו',
אמר לו יוסף: מי שמע שמות באלה? אמר לו: כולם על שם אחי בן אמי שהיה גדול ממני, וקראתי להם אלו השמות: בלע - שנבלע בין האומות, ובכר - שהיה בכור, ואשבל - שנשבת, גר - שנעשה גר, ונעמן - שהיה נעים, אחי - על שם שהיה אחי בן אמי, וראש - שהיה ראש עלי, מופים - שהיה יפה ומיפה, וחופים - שלא ראה בחופתי ואני לא ראיתי בחופתו, וארד - שירד בגולה ושהיו פניו דומים לורד, ומיום שנלה יוסף אחי ירד אבי מעל המיטה וישב על גבי קדקע שוכב, ולא עוד אלא בשעה שאני רואה את אחי, כל אחד ואחד יושב לו אצל אחיו ואני יושב לבדי - זולגים עיני דמעות. באותה שעה נתגלגלו רחמי יוסף עלינו."

שאלות

1. המדרש מביא תאונה קשה מהתנחומא על יוסף - לבי האדם בנו מנשח - כלבי שאצון, לאה, והאט יש לביק אינו אחיזה בפסוקים?
2. מה היתה מטרת שאלותיו של יוסף אחי בנימין?
3. תשובותיו של בנימין ריכזו את יוסף, פצצת לאה?
4. מה ברצון בכל זה?

* * *

ג. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק מה' פסוקים ט', יא', יב', יג':

(ט) קהרי. שלא יצטרע יורשי.

(יא) בן מרש. להפסדו מרעה הצאן יי, קאמנם אחר כך "כי אין מרעה לצאן" ולהלן מה ד.

(יב) ויעני אחי בנימין יי. שלא ידע בסקירתו. כי סי הסדר אלקים. בלתי מליץ יי. והנה בסקירתו לא היה איש סרבר בלשוננו חלגנו יי. כי הקנים הדי יסקאליס ומרעים.

(יג) ומתרתם והורדתם את אבי הנה. לסען ישלח לראות יי.

ס

11. כלומר, מדין כיבוד אב כסור מרש, ואילו להלן פסוק יג "ומהחמים" בא מרש כיבוד אב בצשה טוב.

יא. כי אם על הוצאת האוכל לבני אדם בלבד מדובר, הרי יכול לשלוח להם סמצרים ולכלכל אותם בכנען כפי שעשה עד כה.

יב

13. פסוק זה לכאורה אין לו סקוט כאן באמצע הוראותיו של יוסף לאחיו בכור הורדת יעקב מצרימה, רבינו מפרש את הפסוק כותיבה חיזוק נוסף לאמיתות טענתו שהוא אמנם יוסף, שהרי אם לאו (וספק קטן זה כנראה עוד קונן בלבוזיהם של האזנים) יש בזה המשך הוטיעה, כאשר עתה כל משפחת יעקב חיסצא בכור במצרים נחוצים לשליטת יוסף לטוב או למוטב, לכן יש לראות בפסוקנו סוף השכנוע לקראת "והורדתם את אבי הנזי".

14. וראים שאין מליץ, כי אין וראים מה המדבר בלשון הקודש אלא שומעים 15. ובה עמנו הסעלי שבהידע יוסף אל אחיו ופשה זאת גם כן בלשון שהם ורק הם ידעוה.

16. עיין ביאורנו לפסוק ט לעיל.

0211

3100

1. מה הקושי האפשרי פסוק ט' ואיך פרשנו מארז?
2. מה מארז פרשנו פסוק יא' ומאינו טעות אפשרית הוא כה להצילנו?
3. מה הפעולה עם: "וצניי אחי פנימין" ואיך פרשנו מספיר זאת?
4. מהו הקושי סצין י"ב במדבר וסבב א"ל צנין השפה ואיך פרשנו נותן לבק מענה?
5. איך לה שיק לעבר לעת מאכרומו?
6. פסוק יז' מרחים פרשנו את דעתו על השימוש של יסור מרע וצפה טוס" איך הוא מספיר זאת?
7. מ"ש לך תשובה אחרת אפשרית?

* * *

ד. רמב"ן.

פרק מה' פסוק טז:

(ט) כתשובתו מבדיל יעקב בין חיים לבין סגורים: שאלתו על ימי שני חיים? לא חיייתו הרבה, אך גרתי עלי ארסות מאה ושלשים שנה. ימי השנים שאוכל לקרוא להם חיים (בהם מילאתי את חמקוני במלואן) — היו רק מעטים, ויוקא הם היו דעים, מלאי סדירות וראנה. הוטל עלי התפקיד לקיים בצורה את חובות הצרה. אין להשוות את תוכן חיי עם תוכן חיי אבותי. הם — חיו יותר, כל ימי מנודיהם היו — חיים, והם זכו לסלא את תפקיד חידם בתנאים של אנשר. אין זו תלונה על מיעוט שנותיו, אלא צנוה בהשקפו אחרת על ערכם המוסרי של החיים שעברו עליו.

(ה) וסן השרים הוא יקר. ובשעת ראיון הם זורקים גם היום רק מספר שאלות קצרות, הנוגעות אל הושאל ומסכיה על ענינים של מה בכך. אך ביר הרבר ששר יגלה ענינות בשאלתו הקצרה. כפי שגילה כאן פרעה; ונויר ע"ד יותר שהנשאל יבסא חכמה יתירה בתשובתו הקצרה. כפי שביטא כאן יעקב. המונה שנים, אינו מחשב ימים. רק אנשים נבחרים יחשבו כל יום ויראו בו תפקיד מיוחד. וארס האמת אינו חי שנים, אלא ימים. כך בהפלת משה. בה הווססוריה כולה גזה יעורבת כחלום. הוא אומר: אם אלף שנים הם ביום אהסול, אין הימים נחשבים לכולם (ועי תהלים ז והשירוש שס). רק במקום שהמורה אזהרה לה משכן ומעשי הארס מיוצגים ומוקדשים לעבודת ה'. שם יחיה האדם ימים. היום הוא במלוא כוחו, היום הוא יפעל. לא ישים לב להמשך ולחוצאות: יום זה הוא מנוי לשם ה'. ולא יאבד לנצח. למנות ימים כן הורעו — וכך אסור גם פרעה: כמה ימים חיות בשני חייך? ובהצגו כך את שאלתו, הוא מגלה את הרושם העמוק שקשתה עליו רמותו של יעקב.

מאלות

1. מהו הקושי האפשרי פסוקים צ"ו אנסה פרשנו להשיב?
2. מהו פוא האחים תיקן מצפ לא נציע?
3. מנין למצרים שאכן אחי יוסף היו נכבדים כארץ מצרים?
4. התתכן סיבה אחרת או נוספת לשאחיתם?

* * *

ה. רש"י הירש.

פרק מו' פסוקים ח' ט:

(ט) וטעם באו אחי יוסף, כי היה יוסף מגיד לבית פרעה כי יש לו אחים נכבדים בארץ הקברית, כי גנב גונב משם. ועתה יסמכו כי באו אחי יוסף באיבר אבר, ויוטב בעיני פרעה בעיני עבדיו. כי היה הרבה להם לתרשה לירשול בהם איש נכדי עבד בבית האסורים יצא למלך. ועתה בביא אליי אחים נכבדים ונדע כי הוא הגון להתנצב לפני מלכס.

שפחו כלם בדבר:

שאלות:

1. מה הקושי חבללי שרשנו מנסח להחמור את פכירוש פסוק חי?
2. מהי תשובתו לקושי זה?
3. שרשנו מדיר כמה מושגי יסוד: למנות, וימי, שנים, חיים. התוכל לסאר ולהרחיב?
4. מהו ההפדל בין חיים לבין מאור?
5. שרשנו מציר לנו את דעתו על היות יעקב - האם השלישי - שמצמדו כלפי ופסולאק לאפותיו היה הירוד ביותר, איך ולמה?
6. למה לדעתו "צרכם מאורכי של החיים שצרכו עליה" היו כה מוצאים ורצים?

* * *

7. דד"ק.

פרק מדי פסוק בא: (כא) ואת חכם העביר לקיים, כדי שלא חזיה גמלתם כחוקכם הראשונה, אלא לכל אחד נחן נחלה מחדש, גמלת זה נחן לזה, כדי שידע כי ספרה הינה להם נחלתם ונותנים לו הנחישות בכל שנה יי.

שאלות:

1. מה הקושי פסוק המצריק מואר?
2. מיש לב תשובה אחרת לקושי זה?
3. שרשנו מדיר כאן על הסקציה וצקירה, למה היה צריך להשתמש פאמצים כה דרסטיים?

* * *

7. האלשור.

פרק מדי פסוקים כדי, בוד: וישלח את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך ושה בד.

וישלח את אחיו בן, ובוחניו ויל קירשו בתחומא בשלח פרצה ענין ליה, כדא ואברהם הולך עמהם לשלחם, וכן תרגום אונקלוס לאלויתתון, וכן יתכן יאמר פה וישלח את אחיו שלחם אותם וילכו.

ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך, והוא כי אמרו ובוחניו דיל שהבולתי מלה את האורח כאילו שופך דמים יורה שצל ידי ליה מסלק רוגז מהדרך. ובהו יאמר על ידי ליה זו אל תרגזו שלא היה לכם רוגז בדרך, או אפשר הוא לשון חפלה כאומר יהי רצון שאל תרגזו בדרך.

- - -

ויעלו כמצרים ויבאו ארץ כנען אל יעקב אביהם (מה כה).

ויספרה חוריה שעם היות דרך אנשים הבאים מברוק אל ארץ מגוריהם כי שם ביתם, שעם שיהיה להם איה עסק לעשות כל ישעם וכל חסן תולת מפשיהם לבקר את ביתם נשיהם וטעם ואתי בן יתעסקו בשליחותם, ומה גם אם בביתם אין להם להשיב נפש ומסרוק יבאו לחסם כי לא יעשו דבר עז ישיבו את נפשם, וכן כל אלה היו בבני יעקב בשליחות יוסף אל אביו אל ארץ מגוריהם, כי היה הרע נגדה יעשו צוקר לפקוד כל איש את ביתו ולדיו אליהם ישברו לשבוע להם להחיותם ברעב, ואחרי כן יעפלו בשליחות יוסף אל יעקב, אמר כי כל כך היו להוטים על בשורה טובה יבאו לבשר את אביהם, כי מאז עלו סמצרים וכאשר באו אל ארץ כנען כי שם ביתם כל ישעם וכל חסן לא היה רק אל יעקב, ואלי הלכו דרך ישרה לבשרו קודם כל דבר, וזה אומרו ויעלו כדי ויבאו אל יעקב אביהם.

שאלות:

1. מסבר קשים מוצא שרשנו פסוק כדי, התוכל למנותם ולהסבירם?
2. מהי האדרתו למצות לויה ומה חשיבותה?
3. התוכל להוכיח זאת מדין אחר פתורה?
4. מה ההפדל אם היתה זו קשה של יוסף אליהם, או תהיהם שלו על כך שלא ירצו?
5. מהו הקושי לשרשנו פסוק כה?
6. מהי סדיוק תשובתו ומה תרציון פכ?

* * *